

Datum: 30 juni 2021
Versie: Algemeen Bestuur

INHOUD

1.	Inleiding.....	3
2.	Waar we nu staan.....	4
	Organisatie	4
	Financieel	4
3.	Wat er op ons af komt.....	7
	Maatschappelijke ontwikkelingen	7
	Inhoudelijke ontwikkelingen	10
	Financiële ontwikkelingen	11
4.	Hoe we dat wegen	13
	Uitgangspunten	13
	Overwegingen	14
5.	Financiële vertaling.....	16
	Ontwikkelingen/ruimtevragers	16
	Reeds geaccordeerde ruimtevragers	17
	Niet beïnvloedbare ontwikkelingen	18
	Bijlage	29
	Bijlage 1: Aangepaste ruimtevragers	29

1. INLEIDING

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Deze Kaderbrief laat zien hoe het financiële beleid voor de jaren 2022-2026 trendmatig eruit komt te zien. U treft in deze brief de kaders aan, waarbinnen de begroting voor Wetterskip Fryslân in die jaren tot stand komt. We memoreren de afwegingen die hieraan vooraf gingen, en de manier waarop we daar als algemeen- en dagelijks bestuur samen toe gekomen zijn. Daarbij hebben we naar de toekomst gekeken, en ook naar eerder gemaakte keuzes. Alles om te komen tot een gezond financieel beleid voor het uitvoeren van de Wetterskipstaken - ook op de langere termijn.

Naar een gezond financieel beleid

In het coalitieakkoord 'Gewenst peil' in 2019-2023 stond: *"Voor het realiseren van onze plannen is het van groot belang om op korte termijn te komen tot een gezonde, toekomstbestendige financiële huishouding."* Daarmee doelden we op minder kapitaallasten, en een lagere schuldenpositie. In deze Kaderbrief zijn we daar ook van uit gegaan.

Hoe we te werk gingen

Bij de begroting voor 2021 bleek, dat de reserves onder de, door het bestuur, vastgestelde minimum-norm dreigden te komen. Er waren keuzes nodig, om voor de langere termijn een sluitende begroting vast te kunnen stellen. Om die keuzes te kunnen maken, hebben we als algemeen bestuur en dagelijks bestuur gezamenlijk verschillende scenario's doorgesproken. Daarbij lieten we ons ondersteunen door externe expertise. We keken naar drie zaken. Ten eerste de huidige stand van zaken, ten tweede de ontwikkelingen die op het waterschap afkomen, en ten derde de efficiency van de organisatie. In discussie en informatie-avonden verkenden we als dagelijks- en algemeen bestuur samen mogelijke richtingen voor de toekomst. Wij, als dagelijks bestuur, onderschrijven de hoofdconclusies uit het eindrapport van Lysias:

- Er is een discrepantie tussen enerzijds de opgaven en ontwikkelingen en anderzijds de duurzame financiële strategie die dat mogelijk moet maken
- Als dagelijks bestuur en algemeen bestuur met elkaar werken aan verhoging van de inkomsten en verbetering van de schuld- en reservepositie teneinde een fundament te bouwen voor onze toekomstbestendigheid
- De organisatie is behoorlijk effectief en efficiënt, maar ook kwetsbaar en vereist een verdere modernisering.

2022 - 2026, en verder

Deze Kaderbrief is bedoeld voor de korte termijn (2022-2026). Om voor de lange termijn de koers te bepalen, is een grotere tijdsinvestering nodig. Na de zomer van 2021 kunnen we daarvoor een traject in gang zetten. Daarbij leggen we de focus op vier zaken voor de lange termijn. Ten eerste een door het algemeen bestuur gedragen beeld ten aanzien van de aard van ons waterschap. Zoals in het Lysias rapport omschreven is, is er de keuze grofweg tussen een basaal, adaptief of innovatief Wetterskip Fryslân. Ten tweede diende de keuzes voor een scenario en de gevolgen daarvan vanzelfsprekend betaalbaar te zijn. Ten derde zal het aandeel van de kapitaallasten in de totale lasten beschouwd worden, en ten vierde de omvang van de minimale reservepositie. De uitkomsten van dat traject krijgen dan een plek in de Kaderbrief 2023-2027. In hoofdstuk 4 is een voorlopige inventarisatie van onderwerpen opgenomen die in dit traject nader beschouwd worden.

De eindrapportage van Lysias op efficiency van de organisatie beschouwt het dagelijks bestuur als een gegeven. Verdere besparingen op de organisatie worden gerealiseerd binnen de uit te voeren taakstelling van € 4,5 miljoen netto, waarvan de afronding in 2024 is voorzien. Na de realisatie van deze taakstelling komt er een vervolg beoordeling efficiency organisatie.

Het dagelijks bestuur stelt voor om, net als bij het onderzoekstraject van het afgelopen voorjaar, in het proces om te komen tot een lange termijn koers te werken met een klankbordgroep vanuit het algemeen bestuur.

2. WAAR WE NU STAAN

Organisatie

Wetterskip Fryslân heeft het grootste werkgebied, én het grootste bemalen werkgebied van alle waterschappen. We hebben veel gemalen, rioolzuiveringen, peilvakken en kilometers polder- en zeedijk te beheren. Gemiddeld wonen er in ons beheergebied minder inwoners dan elders in Nederland. Het aantal inwoners per vierkante kilometer is laag. Het inkomen per inwoner is laag in verhouding tot bijvoorbeeld de randstad. Dit betekent dat we een grote en complexe opgave hebben, en dat we deze met relatief weinig inwoners moeten betalen.

Wetterskip Fryslân is een betrokken, professioneel én kwetsbaar waterschap. Medewerkers zijn inhoudelijk gedreven, tevreden en trots om te werken voor Wetterskip Fryslân. Medewerkers zien Wetterskip Fryslân als een goede werkgever.

“De wereld verandert, Wetterskip Fryslân beweegt mee”. Onder deze titel is in de organisatie het nieuwe bedrijfsmodel geïntroduceerd. Het model waarbij de organisatie ingericht is naar de zeven opgaven. Het model komt tegemoet aan de vraag: 'Hoe zorgen we ervoor dat Wetterskip Fryslân als organisatie klaar is voor de toekomst? Dat wil zeggen: financieel gezond, en in staat om zich steeds opnieuw aan te passen aan de omstandigheden?'

Financieel

Begroting

Wetterskip Fryslân wil de waterschapstaken voor inwoners betaalbaar houden en heeft gekozen voor een gematigde tariefontwikkeling. Tegelijkertijd verandert de omgeving, komen er nieuwe taken bij en als gevolg daarvan stijgen de kosten. De belastingopbrengsten dekken de kosten niet volledig en met een negatief resultaat dalen de reserves. Op dit moment doorbreken we de norm, € 3 miljoen voor watersysteembeheer en € 2 miljoen voor zuiveringsbeheer, (het weerstandsvermogen) nog niet, maar dat moment nadert snel. Om een verdere daling van de reserves tot onder de norm te voorkomen, hebben we inkomsten en uitgaven met elkaar in balans te brengen tot een (duurzaam) sluitende begroting. In de Begroting 2020 is al afgesproken dat vanaf 2023 de begroting sluitend moet zijn.

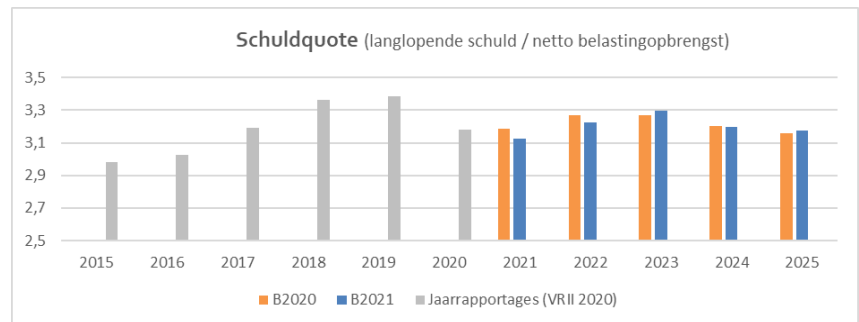
Resultaatontwikkeling

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer	-3,8	-3,5	-0,3	-1,3	-0,7	-1,3
Zuiveringsbeheer	-2,7	-0,5	0,4	1,2	0,4	1,4
Totaal	-6,4	-4,0	0,1	-0,1	-0,2	0,1

Schuldpositie

Omdat een groot deel van het waterschapswerk ligt in het creëren en onderhouden van de fysieke infrastructuur, zijn veel investeringen nodig. Ieder jaar opnieuw investeert Wetterskip Fryslân in het verbeteren van waterkeringen, rioolzuiveringen, gemalen en het versterken van de zeedijken. Om deze investeringen te kunnen doen, moet Wetterskip Fryslân geld lenen. Daardoor lopen de schulden verder op. De rente en aflossing van deze investeringen maken een steeds groter deel uit van de kosten op de begroting. Om de schuldpositie te beheersen, moeten de nieuwe investeringen in balans zijn met de afschrijving van de bestaande assets.

Bezuinigingen

In het vorige decennium zijn verschillende bezuinigingsoperaties doorgevoerd. Deze hebben geleid tot lagere kosten en een hogere efficiency. Ook in 2019 heeft het bestuur er voor gekozen om de kosten te reduceren door in de meerjaren begroting van Wetterskip Fryslân twee taakstellingen in te rekenen:

1. € 3,0 miljoen voor het bestuur om keuzes te maken in het niveau van taakuitvoering. Deze besparing is ingerekend als stelpost, maar er liggen nog geen concrete plannen aan ten grondslag.
2. € 6 miljoen voor de organisatie om efficiëncy maatregelen door te voeren. Hiervan wordt € 1,5 miljoen geïnvesteerd in de ontwikkeling van de organisatie, waardoor er per saldo een besparing van € 4,5 miljoen netto is ingerekend.

Daarnaast is het de bestuurlijke wens om de tariefstijging in 2024 van 5% voor watersysteembeheer middels te formuleren maatregelen op inflatieniveau terug te brengen.

De taakstelling op de organisatie is in volle gang. In het programma - onder de noemer 'tûk wurkje' – kijken Wetterskippers voortdurend hoe zij nóg slimmer kunnen samenwerken. Voorbeelden van deze modernisering van de organisatie zijn:

- *Digitale transformatie*: het slim inzetten van ICT-mogelijkheden. Daarbij gaat het om beschikbare data slimmer te verbinden, zodat we over informatie beschikken waarmee we ons werk efficiënter kunnen doen. Denk ook aan zaakgericht werken, of aan data die een drone oplevert.
- *Gebiedsgericht werken*: weten wat er speelt in een gebied. De kennis van de partners gebruiken, om samen tot oplossingen te komen, zodat we werk met werk kunnen maken, of samen een beroep kunnen doen op Europese subsidies of gelden van het Rijk.
- *Opgavegericht werken*: Alle kennis die nodig is bij een opgave, wordt er vanaf het begin bij betrokken. Daardoor kunnen we consequenties in de keten sneller en beter voorzien worden en kan er tijdig worden bijgestuurd.

Financiële basis

De basis voor de berekeningen in deze Kaderbrief is de Begroting 2021. De belastingopbrengsten-respectievelijk tariefstijgingen zijn als volgt:

	2022	2023	2024	2025	2026
WS, belastingopbrengststijging	2%	2%	5%	2%	2%
ZB, tariefstijging	2%	2%	2%	2%	2%

Dit leidt, met ongewijzigde kosten, tot de navolgende jaarresultaten. Hieruit blijkt een jaarlijks tekort, dat vanaf 2023 niet meer door de reserves gedekt kan worden. Daarmee wordt niet voldaan aan de afspraak dat er met ingang van 2023 gewerkt wordt met een sluitende begroting.

Jaarresultaat begroting 2021

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer	-3,4	-2,0	-0,9	1,1	2,0
Zuiveringsbeheer	-1,7	-0,9	-1,8	-3,2	-4,0
Jaarresultaat Totaal	-5,1	-3,0	-2,7	-2,1	-2,0

NB: de reeds ingeboekte taakstellingen € 4,5 miljoen netto besparen op de organisatie en € 3 miljoen keuzes in de taakuitvoering door het bestuur zijn hierin verwerkt. Daarnaast is er in 2024 voor watersysteembeheer gerekend met een tariefstijging van 5%.

De cijfers van zuiveringsbeheer zijn anders dan in de begroting 2021 met meerjarige doorkijk. De voornaamste reden hiervan is een besluit over de duurzame slibverwerking, waar het algemeen bestuur in 2020 tot een aangepaste koers heeft besloten. De noodzakelijke investeringen in Leeuwarden in de sliblijn en in Heerenveen voor een nieuwe slibontwatering gaan wel door. De investering in maximale vergisting en een TDH is uitgesteld. De herijking van de slibstrategie maakt duidelijk waar de beste kansen liggen voor maximale duurzaamheidswinst en minimalisatie van de totale kosten in de slibverwerking.

Als gevolg van deze ontwikkelingen vinden de geplande investeringen later plaats en vallen deels hoger uit. Daarbij komt dat de afname van het slibvolume voorlopig niet door gaat en daarmee de afname van de kosten van de slibeindverwerking. De financiële effecten op de meerjarenbegroting zijn opgenomen in het AB bestuursvoorstel van 6 oktober 2020.

Voor 2022 is dit verschil nog nihil. Over de jaren 2023 en verder zijn de jaarlijkse kosten ca. € 0,9 miljoen hoger.

3. WAT ER OP ONS AF KOMT

We willen dat de uitvoering van de taken ook in de toekomst aan de eisen van de tijd voldoet. Wetterskip Fryslân moet daarom in staat zijn om zich voortdurend aan te passen, om te verbeteren, te moderniseren. Daarvoor hebben we het nodig om zicht te hebben op de ontwikkelingen die op ons afkomen. Het blijft onzeker in welke mate, en in welk tempo de ontwikkelingen zich voor zullen doen. Maar we willen ze kunnen herkennen, zodat we tijdig maatregelen kunnen treffen.

In dit hoofdstuk schetsen we een aantal ontwikkelingen die we relevant achten voor de organisatie, de taakuitvoering en de financiën.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving is een respons op de ontwikkelingen in de maatschappij. Het is bedoeld om het gedrag van burger, bedrijven en overheden te reguleren. We kunnen wet- en regelgeving daarom ook zien als de spiegel van wat er in de maatschappij gebeurt.

De laatste jaren ligt daarbij het functioneren van de overheid steeds nadrukkelijker onder het vergrootglas. Maatschappelijke ontwikkelingen als de roep om publieke verantwoording en transparantie, mede gevoed door een toenemende mondigheid van de burger, krijgen een vertaling naar nieuwe wetten. De omgeving om ons heen digitaliseert steeds verder. De wetgever volgt die ontwikkelingen.

De maatschappij kijkt over de schouder mee bij het uitvoeren van de taken door de overheid. En komt in het geweer wanneer daarbij onregelmatigheden voorkomen. Zo komt de Wet open overheid (Woo) in de plaats van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), volgens planning in 2023. De wet is bedoeld om overheden en semi-overheden transparanter te maken voor burgers. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en uitwisselbaar is, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is.

De Omgevingswet is ook een voorbeeld van nieuwe regelgeving. De Omgevingswet wil voor burgers de toegang tot de dienstverlening en informatie van de overheid makkelijker maken. Door te werken met één loket, en door maximaal in te zetten op digitale dienstverlening. Persoonlijk contact, participatie en maatwerk blijven daarbij belangrijke ingrediënten. De Omgevingswet vraagt om zaakgericht te werken in de volle breedte van onze organisatie. Dat wil zeggen dat we burgers in onze digitale communicatie toegankelijk, snel en transparant benaderen. Dit vraagt om investeringen in nieuwe ICT-systemen, en afstemming en coördinatie met andere overheden.

Digitalisering

Dat informatisering een enorme vlucht heeft genomen, behoeft geen nadere toelichting. Overal in de maatschappij is de invloed van de informatietechnologie merkbaar.

De waterschappen trekken bij de digitale transformatie samen op. In het Digikompass en de 'Baseline basis op orde' zijn voor de waterschappen actiepunten benoemd met betrekking tot toegankelijkheid, alertheid, samenwerking, transparantie en betrouwbaarheid.

Voor de toegankelijkheid voor burgers en bedrijven moet onze digitale dienstverlening op orde zijn. Alle onze producten en diensten moeten via een voldoende beveiligde toegang digitaal kunnen worden aangevraagd en verstrekt, of verleend.

Om alert te kunnen reageren moet de organisatie op orde zijn. We werken van buiten naar binnen. We delen informatie en kennis. Waar we dat kunnen, innoveren we.

We werken samen met andere waterschappen en ketenpartners, en gebruiken de met elkaar overeengekomen architectuur en standaarden. Een goed voorbeeld van deze samenwerking is de Omgevingswet.

Om als waterschap transparant te zijn, moet we er voor zorgen dat onze informatie op orde is. Informatie die wij hebben verzameld stellen we actief als open data beschikbaar voor gebruik door derden. De door ons verstrekte informatie is kwalitatief op orde. Hiervoor loopt op dit moment het project real-time data, waarin we de gegevens van de legger en het beheerregister op orde brengen en borgen dat dit op orde blijft.

We zijn als waterschap betrouwbaar. Dit betekent dat we informatiebeveiliging op orde hebben, en dat de privacy bij ons gewaarborgd is. Om te voldoen aan de Baseline informatiebeveiliging overheden (BIO) loopt een traject om technische maatregelen door te voeren, om de cyber security te verbeteren. Dit geldt voor de kantoorautomatisering en de procesautomatisering (bijvoorbeeld in gemalen). Daarnaast voeren we acties voor de bewustwording uit, omdat het handelen van de mens nog steeds de meest bepalende factor is.

In het programma Digitale transformatie voeren we de volgende innovatieve activiteiten uit:

- Het datagedreven gebruik maken van slimme technieken, zoals satellietdata en drones.
- Digitale transparantie: het ontwikkelen van een datapakhuis en een informatieschil.
- Digitaal toegankelijk: het verder uitbouwen van het nieuwe werken (Windows 10), het informatiebewustzijn vergroten door het organiseren van trainingen.
- 'Digitaal doen': het uitrollen van een digitale leerlijn om de digitale vaardigheden van de medewerkers te vergroten.
- Samenwerken: het intern en extern ontwikkelen van samenwerkingsactiviteiten.

Doordat we grote hoeveelheden data digitaal snel kunnen inwinnen en analyseren, is het mogelijk om het werk sneller, beter en slimmer te doen. Dit doen we bijvoorbeeld al bij het schouwproces. Dit leidt tot een efficiëntere uitvoering. Dat vraagt dan wel om investeren in IT-voorzieningen, en in vaardigheden van medewerkers om het zo te kunnen doen.

Participatie

We hebben draagvlak nodig om onze opgaven te realiseren. Er kunnen altijd conflicterende, of juist elkaar versterkende belangen zijn. Hetzelfde geldt voor de opgaven die onze belanghebbenden hebben. We kunnen het niet alleen.

In de integrale gebiedsprocessen, waarbij we investeringsopgaven willen realiseren, gaan we met onze belanghebbenden in gesprek. Daarbij is het van wezenlijk belang, dat we samen het gezamenlijke belang zien. Wanneer we al in een vroeg stadium samenwerken, komen de verschillende perspectieven, kennis en creativiteit direct op tafel. Dat vergroot de kwaliteit van de oplossingen. De meest geschikte samenwerkingsvorm bepalen is altijd maatwerk.

Groen-blauwe diensten, eigen beheer, 'right tot challenge' zijn kleinschalige vormen van samenwerking als het gaat om instandhouding. Tot nog toe deden we dat in de vorm van pilots, maar we verwachten dat deze manier van werken een structureler karakter krijgt. Dat vraagt wat van onze manier van werken, en ook de belanghebbenden zijn daar niet altijd aan gewend. Het is een vorm van maatwerk die tijdsinspanning gaat vragen. Van de interne organisatie, maar ook van onze samenwerkingspartners.

Een andere vorm van participatie is dat we beoordelen of we initiatieven van anderen (overheden en particulieren) kunnen koppelen met werk voor een strategische opgave of een investering. Of we toetsen het initiatief aan onze regelgeving. We bepalen wat ons te doen staat: regisseren, stimuleren, toetsen of zelfs loslaten. Om het initiatief vervolgens te integreren met de andere opgaven in ons beheergebied, hebben we soms onze werkwijze of organisatie aan te passen, bijvoorbeeld een gebiedsteam inrichten.

Ruimtelijke ontwikkeling

Noordelijk Nederland wil bijdragen aan de nationale opgaven op het gebied van economische structuurversterking en woningbouw. Hiertoe is uitstekende (inter)nationale en (inter)regionale bereikbaarheid noodzakelijk. Verbeterde bereikbaarheid maakt Noordelijk Nederland tevens aantrekkelijker als woonplaats. Hierdoor wordt het mogelijk om extra bij te dragen aan de nationale woningbouwopgave, en tegelijkertijd maatschappelijke uitdagingen als vitaliteit en leefbaarheid te helpen verwezenlijken. Grootschalige nieuwbouw in het noorden kan dan ook tegen lagere kosten én sneller plaats vinden. De woningbouwimpuls versnelt ook de aanpak van klimaatopgaven (zie hierna). Het nieuwe spoortracé zelf biedt ruimte voor energieopwekking en klimaatadaptie.

Als deze ontwikkelingen daadwerkelijk gerealiseerd worden, is het evident dat deze ontwikkeling beslag zal leggen op het gebruik van de ruimte. Bestaande gebruik zal veranderen evenals de (waterhuishoudkundige) functies. De aanleg van grootschalige infrastructuur en woningbouw zal ook van het waterschap veel inzet en investeringen vragen.

Watertransitie

De wateroverlast uit 2016 en droogte van 2018, 2019 en 2020 hebben duidelijk gemaakt dat er in het watersysteem belangrijke uitdagingen voor ons liggen. Zowel de landbouw, natuur als het bebouwde gebied hebben de laatste jaren veel schade ondervonden (schade door droogte in 2018 bedroeg volgens de beleidstafel droogte € 1 tot € 1,5 miljard; schade door wateroverlast in 2016 was enkele honderden miljoenen). Onder invloed van klimaatverandering zullen schade door droogte, door wateroverlast én gevolgen van hittestress (in bebouwde gebieden) de komende jaren toe blijven nemen.

Mede naar aanleiding van het coalitieakkoord van Wetterskip Fryslân (2019) wordt naast de bekende trits Vasthouden – Bergen – Afvoeren ook steeds meer invulling gegeven aan de nieuwe trits: Vasthouden – Voorraad vormen – (slim) verdelen.

Naar analogie van de energietransitie hebben we een “watertransitie” nodig; van een watersysteem ingericht om het overschot snel weg te voeren naar zee naar een watersysteem dat is ingericht op vasthouden van dat neerslagoverschot om daarmee de voorraad zoetwater (zowel oppervlaktewater als grondwater) te vergroten. Voor deze watertransitie is het noodzakelijk om ruimtelijke keuzes in de boven- en ondergrond te maken. Niet alles kan overal. Deze keuzes moeten gemaakt worden op basis van kansen en mogelijkheden voor combinatie van functies, en bedreigingen voor het watersysteem. De focus ligt op het beter vasthouden van grond- en oppervlaktewater en op het realiseren en behouden van een goede waterkwaliteit. Regionaal opgestelde visies en watersysteemanalyses, zoals een Blauwe Omgevingsvisie kunnen hiervoor als basis dienen, gericht op behoud en herstel van de grondwatervoorraad en gekoppeld aan het gebruik van de bovengrond. Overheden moeten verbetering van de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater en de kwaliteit van bronnen voor drinkwater prioriteit geven in hun water- en omgevingsplannen om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te kunnen halen. Vervuiling voorkómen moet de basis zijn voor iedereen. Deze uitgangspunten zijn ook terug te vinden in nationale plannen als de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), het Deltaprogramma en de Kaderrichtlijn Water.

Unie van Waterschappen

Wetterskip Fryslân is het waterschap met het grootste werkgebied en de grootste verscheidenheid in watersystemen. We zijn echter nauwelijks vertegenwoordigd op strategische plekken in de Unie van Waterschappen. Het vraagt een herijking van de inzet om op deze wijze ook de belangen van onze opgaven op nationaal en regionaal niveau (bijvoorbeeld via SNN) onder de aandacht te kunnen brengen en zichtbaarder te maken.

Inhoudelijke ontwikkelingen

klimaatverandering

De grootste wereldwijde uitdaging voor de komende decennia is onmiskenbaar de verandering van het klimaat, waarbij juist de te treffen maatregelen in het huidige decennium cruciaal zijn. Deze verandering is al langere tijd gaande, maar gaandeweg worden de effecten steeds meer zichtbaar. Daar waar het voorheen nog scenario's waren, waar we ons op voor moesten bereiden, zijn vandaag de dag de effecten direct merkbaar. Periodes van droogte in de zomer worden langer en heviger; neerslaghoeveelheden nemen toe.

We zullen het beheer(gebied) ook moeten aanpassen aan het veranderende beheer. Om wateroverlast of watertekorten te voorkomen zullen we in het watersysteem en in de waterketen aanpassingen en dus investeringen moeten plegen. Verwacht wordt dat – met het versnelde smelten van de poolkappen – de zeespiegelstijging doorzet. Dit vertaalt zich naar nieuwe normen en hogere kosten voor de projecten.

Voorkomen is beter dan genezen. Dat geldt ook voor de klimaatverandering. Ook al heeft WF geen directe invloed op het klimaat, dat ontslaat ons niet om als lokale overheid in deze opgave verantwoordelijkheid te nemen en maatregelen te treffen. Als we onze CO₂-voetafdruk willen beperken, vraagt dat iets van ons eigen handelen (energie-opwekkingen, beperken energie gebruik). En het doet beleidsmatig een beroep op onze taakuitvoering (beperken veenoxidatie). Links of rechtsom, aanpassingen aan de klimaatverandering vragen van het waterschap toenemende investeringen.

We zullen ook rekening moeten houden met een toenemende invloed vanuit de Europese Unie. De aanpak zal meer en meer op Europese schaal worden gecoördineerd, waarbij de verwachting is dat de eisen strenger worden.

Van energietransitie naar klimaattransitie

Er zal een einde komen aan het gebruik van fossiele olie en gas. Andere energiebronnen zijn nodig. De klimaatverandering heeft de noodzaak daartoe versterkt en versneld. Er lopen veel initiatieven, ook binnen Wetterskip Fryslân. Maar er zal veel meer nodig zijn dan alleen het opwekken van zonne- en bio-energie om de CO₂-uitstoot van Wetterskip Fryslân te reduceren tot nul in 2030. Zo zal het ook nodig zijn om alternatieven te vinden voor het gebruik van materialen en transport die geen CO₂ meer uitstoten. Deze verschuiving van aandacht van energiemaatregelen naar maatregelen om CO₂-uitstoot terug te dringen, is duidelijk te herkennen in zowel nationale, regionale als sectorale afspraken. De maatschappelijke en wettelijke druk om aan deze afspraken te voldoen neemt toe. Los van onze eigen verantwoordelijkheden hebben CO₂-reducerende maatregelen voor andere industrieën al effect op ons. Zo stijgen onze kosten voor elektriciteit door CO₂-beprijzing voor de elektriciteitsproducenten.

Assetmanagement

Assets zijn de objecten van onze fysieke infrastructuur waarmee we het waterbeheer veilig, schoon en voldoende vorm geven. Vanwege de diversiteit van ons beheergebied (klei, zand, veen), en de schaal en de mate van detail van ons watersysteem en waterketen, beschikken we over een enorme hoeveelheid kleine en grote assets. Het gaat daarbij van stuwtdjes en duikers tot boezemgemalen en rioolzuiveringsinstallaties.

Assetmanagement gaat over het planmatig beheren van de assets. Het geeft inzicht in welke assets er zijn, waar deze gelokaliseerd zijn, wanneer ze zijn aangelegd, wat de onderhoudstoestand is et cetera. Assetmanagement zorgt er voor dat er zicht is op de keuze van vervangen dan wel onderhouden, zodanig dat het functioneren gewaarborgd is tegen aanvaardbare kosten. Er wordt een afweging gemaakt tussen prijs, prestatie en risico's.

Niet van alle assets hebben we de kwaliteit volledig in beeld, met als gevolg dat we nog niet in de volle breedte in beeld hebben welke kosten voor onderhoud en vervanging op welk moment aan de orde zijn. Ten aanzien van bijvoorbeeld sifons, onderleiders en persleidingen. Over vervangingen en risicoreserveringen voor deze laatste groep assets zijn overigens in het verleden bewust bestuurlijke keuzes gemaakt ('piepsysteem').

Uit inventarisaties is bekend dat hoge vervangingsinvesteringen in aantocht zijn. De kosten voor de vervanging zijn daarbij veelal hoger dan waarvoor de assets in het verleden in de boeken zijn opgenomen of nog staan. Oorzaken daarvoor zijn:

- Assets zijn met subsidies aangelegd of zelfs om niet verkregen;
- Assets zijn al afgeschreven, maar nog steeds in gebruik;
- Aan de nieuwe assets worden hogere eisen gesteld;
- De aanlegkosten zijn in algemene zin gestegen.

Bij de eerste twee gaat het om vervanging, maar financieel is het een nieuwe investering. De afschrijvingslasten zullen als gevolg daarvan in de (nabije) toekomst hoger zijn dan voorheen. Met het huidige areaal aan assets en de daarbij verwachte noodzakelijke vervangingen voorzien we zelfs een toename van de kapitaallasten.

Assetmanagement gaat ons helpen de balans te vinden in een bestendige programmering, waarbij het areaal ook in de toekomst een betrouwbare infrastructuur blijft vormen. Assetmanagement zorgt daarbij voor een beter voorspelbare en gelijkmatiger (financiële) planning.

Financiële ontwikkelingen

Economie

De economie ontwikkelt zich voortdurend. Sterk van invloed zijn gebeurtenissen op mondiale schaal, zoals het afgelopen jaar bij de coronacrisis. De werkelijke impact van de pandemie is momenteel nog nauwelijks in harde cijfers te vertalen. Wel is duidelijk dat ook voor de Nederlandse situatie de economie hard geraakt is. Door de steunpakketten is de staatsschuld in hoog tempo opgelopen. Het kabinet zal de komende jaren sterk inzetten op herstel van de economische schade. Er is grote kans dat dit zal resulteren in een stijgende inflatie en (als antwoord daarop) ook een stijgende rente.

De focus op het economisch herstel, maar ook op de bouw en CO₂-problematiek zal er toe leiden dat de mogelijkheden om bij te springen bij de wateropgaven afneemt.

Bij een oplopende schuld van het Rijk neemt als gevolg van de EMU-norm de ruimte voor schulden voor lokale overheden af.

De geschetste ontwikkeling kan langdurig doorwerken hebben maar heeft vooral effect voor de korte termijn. Deze effecten vertalen zich naar berekeningsgrondslagen voor de begroting.

Inflatie

Voor de inflatieverwachtingen in de begroting hebben we aangesloten bij het streven van de Europese Centrale Bank om de Geharmoniseerde Consumptieprijsindex (HICP) op middellange termijn op of onder de 2% te houden om de prijsstabiliteit te handhaven. We hebben een inflatiepercentage van 2% aangehouden.

Rente

De rente is momenteel nog steeds erg laag. De grote vraag is voor hoe lang. Het is nog onduidelijk welke invloed de hierboven geschetste economische ontwikkelingen op de rente zullen hebben. Voor deze Kaderbrief wordt gerekend met de rentepercentages zoals opgenomen in de Begroting 2021.

	2022	2023	2024	2025	2026
Korte rente	0,00%	0,50%	1,00%	1,50%	2,00%
Lange rente	1,25%	1,75%	2,25%	2,75%	3,25%

CAO en werkgeverslasten

De personele lasten stijgen als gevolg van cao-verhogingen, stijging van werkgeverslasten en periodieke verhogingen. Recent zijn de afspraken voor de cao voor 2021 geaccordeerd. Voor de jaren 2022 en verder wordt gerekend met een jaarlijkse verhoging van de personele lasten 2,5%.

Energie

In 2021 wordt het leveringscontract voor energie opnieuw aanbesteed. De prijs is grotendeels afhankelijk van de gasprijs en de CO₂-prijs. Beide zijn in het afgelopen jaar flink gestegen. Voor 2022 en 2023 liggen de leveringstarieven al gedeeltelijk vast; hierin zit een stijging van meer dan 10%.

Vanaf 2021 is in de Begroting rekening gehouden met het opwekken van 8,4 MWh aan zonne-energie. Energie die niet direct wordt gebruikt, wordt teruggeleverd aan het net. Over het geld dat we krijgen voor deze teruggeleverde stroom betalen we ook bemiddelingskosten (mark-up) aan de leverancier. Als gevolg van een te betalen mark-up aan de leverancier komen de opbrengsten voor teruglevering van stroom ongeveer 20% lager uit.

De ontwikkeling van de netbeheerkosten is zeer onzeker. De verwachting is dat we in de komende jaren fors moeten investeren in het elektriciteitsnet. Deze investeringen in het elektriciteitsnetwerk brengen een stijging van de tarieven voor netbeheer met zich mee. Over de kosten van netbeheer in 2022 kunnen we op dit moment (begin juni 2021) nog geen voorspelling doen.

Aanbesteding van werken

Het werk van het waterschap beweegt zich in grote mate op het vlak van de instandhouding van de infrastructuur. Investeringen maken een groot deel uit van de begroting. Het grootste deel van de investeringen worden aanbesteed, en zijn daarmee mede afhankelijk van de (bouw)markt. In het afgelopen decennium is voor de opdrachtgevers relatief gunstig geweest, waardoor we regelmatig voordeel konden behalen op de aanbestedingen. Aan deze periode lijkt een einde gekomen. De vraag is groter dan het aanbod, waardoor naar verwachting de prijzen zullen stijgen en er van voordelen geen sprake meer zal zijn. Daarnaast staat ook de markt voor bouwmaterialen (hout, staal) onder druk. De prijzen zullen naar verwachting de komende tijd nog verder stijgen. Dat betekent, dat we voor het zelfde krediet minder kunnen realiseren.

4. HOE WE DAT WEGEN

Uitgangspunten

De vraag “welk waterschap willen we zijn?” kan beantwoord worden in de vorm van een aantal leidende principes, uitgangspunten. Daar kunnen we op aangesproken worden zowel inhoudelijk als financieel. Daar waar de uitgangspunten in de praktijk niet haalbaar zijn of conflicteren, maken we keuzes. Onder verwijzing naar het voornemen om te komen tot een duurzame financiële strategie op de lange termijn, zoals beschreven op bladzijde 3 (onder: 2022-2026 en verder) zijn we in deze kaderbrief vooralsnog uitgegaan van het nu geldend beleid, zoals door het algemeen bestuur vastgesteld.

Inhoudelijk

- De bescherming van ons verzorgingsgebied tegen overstromingen door middel van kwalitatief goede keringen staat onverkort overeind.
- Onze investeringen in het watersysteem volgen de lijn: vasthouden - bergen - afvoeren. Als gevolg van toenemende perioden van watertekort voegen we daar de volgende lijn aan toe: vasthouden-voorraad vormen-inlaten.
- Het peilbeheer stemmen we af op de functie van een gebied; binnen de door de provincie gestelde kaders bieden we ruimte voor maatwerk, met aandacht voor participatie in het gebied.
- We blijven ons binnen de grenzen van onze verantwoordelijkheid inzetten voor de kwaliteit van het oppervlaktewater.
- We nemen een leidende rol waar het gaat om aanpassingen vanwege de klimaatverandering (adaptatie).
- We houden vast aan de klimaatdoelstellingen (energieneutraal in 2025 en klimaatneutraal in 2030), dragen bij aan het verbeteren van de biodiversiteit en werken mee aan recreatief-maatschappelijke ontwikkelingen.
- Door werk-met-werk te maken, doelmatig te werken en de effectiviteit te verhogen, kunnen we onze kosten acceptabel houden.
- We werken omgevingsgericht en zoveel mogelijk samen met anderen; we zijn zichtbaar en actief in Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier.
- We letten op de doelmatigheid van onze bestuurlijke keuzes en de wijze waarop de organisatie daar uitvoering aan geeft.
- Voor het realiseren van onze plannen is het van groot belang om op korte termijn te komen tot een gezonde, toekomstbestendige financiële huishouding.

Financieel

Het bestuur van Wetterskip Fryslân staat voor een toekomstbestendige financiële huishouding. Dit is vertaald naar de volgende principes:

- Met ingang van boekjaar 2023 is de begroting in evenwicht. Dit betekent dat de opbrengsten gelijk zijn aan de kosten en we geen inzet van de reserves begroten.
- We houden een reserve aan van minimaal € 3 miljoen voor watersysteembeheer en € 2 miljoen voor zuiveringsbeheer.
- We werken toe naar een beheersbare schuldenpositie, zodat we flexibiliteit houden in de exploitatie.
- De tarieven volgen in principe de inflatie, tenzij een grotere stijging door bestuurlijke keuzes en een doelmatige uitvoering daarvan noodzakelijk blijkt.

Overwegingen

Bij het opstellen van de kaderbrief 2022-2026 zijn de uitkomsten van het eindrapport van Lysias advies als leidraad gebruikt. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur zelf een aantal overwegingen gehanteerd om uiteindelijk te komen tot deze kaderbrief.

Onderzoek

Het dagelijks bestuur heeft onderzoek laten doen door het bureau Lysias. De volgende opdracht is verstrekt:

- Breng in beeld welke ontwikkelingen en besparingen binnen de WF-organisatie in gang zijn gezet vanaf 2011, welke bestuurlijke keuzes zijn gemaakt met betrekking tot taken en tot welk resultaat dit heeft geleid in het licht van effectiviteit, slagvaardigheid en efficiency.
- Breng de startsituatie in beeld van de organisatieverandering die vanaf 2021 wordt geïmplementeerd in relatie tot de taken en opgaven die van het waterschap verwacht worden.
- Geef een oordeel over de omvang van de organisatie zoals beoogd per eind 2024 in relatie tot huidige en toekomstige taken.
- Geef op basis van een benchmark inzicht hoe de kosten en omvang van de organisatie zich verhouden tot vergelijkbare waterschappen.

Er is sprake van een onderbouwde rapportage. De hoofdconclusies door Lysias getrokken nemen we ter harte. Deze luiden:

- De toekomstbestendigheid van Wetterskip Fryslân is in het geding.
- De problematiek waarvoor het Wetterskip staat gaat veel verder dan een vraagstuk van organisatie en formatie.

Daarnaast bevat het rapport een aantal conclusies en aanbevelingen:

- Er is een discrepantie tussen de inhoudelijke ambitie en de financiële strategie die dit mogelijk moet maken
- De opgaven en ontwikkelingen die op het waterschap afkomen vragen om een duurzame financiële strategie met een bestuurlijke lange termijnvisie
- Om de financiële positie te verbeteren moeten oplossingen worden gezocht in het verhogen van inkomsten en het verbeteren van de financiering en mag er niet teveel worden verwacht van de verdere verbetering van effectiviteit en efficiency
- Om te komen tot een acceptabel niveau van kapitaallasten moet een lange termijn plan opgesteld worden. De periode van vijf jaar die de kaderbrief bestrijkt is daarvoor te kort
- Het Wetterskip is op dit moment een behoorlijk effectieve en efficiënte organisatie

Korte en lange termijn

We maken een duidelijke splitsing tussen de korte en lange termijn.

De korte termijn loopt tot en met 2026 en vooral gericht op:

- komen tot een sluitende begroting met ingang van 2023
- reserves op orde

Het Lysias rapport heeft drie mogelijke scenario's beschreven voor toekomst. Het krimpscenario acht het dagelijks bestuur niet wenselijk als ontwikkelrichting. De definitieve keuze voor een lange termijn ontwikkelrichting (circa 2040) volgt uit het traject dat in het najaar gestart wordt met het algemeen bestuur. Centraal staat de opgave om te onderzoeken hoe kapitaallasten tot een acceptabel niveau

terug gedrongen kunnen worden en de schuldpositie verlaagd. Daarnaast wordt er naar de hoogte van de reservepositie gekeken.

Op basis van de door de leden van het algemeen bestuur aangegeven suggesties is er een uitgebreide lijst van zaken die nog beschouwd dient te worden. Naar de mening van het dagelijks bestuur hebben navolgende onderwerpen daarbij prioriteit:

- Verwachte financiële voordelen uit bestaande of nieuwe samenwerkingsverbanden, welke werkzaamheden zouden door één overheid uitgevoerd kunnen worden? Welk voordeel zou dit op kunnen leveren?
- Mogelijkheden onderzoeken voor het verhogen van de externe (oa Rijks- en Europese) inkomsten voor bijvoorbeeld innovatie of samenwerkingsverbanden. Hierbij wordt ook onderzocht wat er nodig is om meer subsidies te verwerven onder andere door middel van gerichtere lobby activiteiten.
- Nieuwe visies met lange termijn effecten: bijv. waterzuiveringen met nieuw investeringsprogramma of verlagen doelrealisatie voor waterbeheer (bijv. functiebediening van 90% naar 80%), of samenvoegen peilvakken
- Het beschouwen van de treasurystrategie
- Versnellen van mogelijkheden voor toepassing van Right to Challenge met in de toekomst bijvoorbeeld taakstellende opbrengsten
- Risicomanagement.

5. FINANCIËLE VERTALING

In dit hoofdstuk vertalen we de bestuurlijke keuzes met betrekking tot de belastingen (inkomsten) en de uitgaven. Eerst beschrijven we drie soorten ontwikkelingen:

1. Geaccordeerde ruimtevragers
2. Niet beïnvloedbare ruimtevragers
3. Beïnvloedbare ontwikkelingen.

De keuzes leiden tot begrote jaarresultaten, reserve-ontwikkeling en ontwikkeling van de schuldpositie. Vervolgens brengen we in beeld wat de te hanteren stijgingen van de belastingopbrengst / tariefstijging voor de belastingbetaler betekent.

Tariefknop

Het dagelijks bestuur is op voorhand zeer terughoudend ten aanzien van het hanteren van de tariefknop. Dit is pas aan de orde wanneer er geen verdere verantwoorde bezuinigingen voorhanden zijn. Daarnaast is het financieel een absolute noodzaak om vanaf 2023 een sluitende begroting te hebben.

Het resultaat van deze verkenning is dat in alle modellen de tarieven hoger vastgesteld moeten worden dan de inflatie. Daarbij zijn de uitkomsten aan te merken voor het jaar 2022 als uitgangspunt voor de begroting 2022 en de daarop te baseren belastingtarieven. De jaren 2023 t/m 2026 zijn richtinggevend en worden ieder jaar bij behandeling van kaderbrief en begroting definitief vastgesteld. Uitkomsten van zowel nieuwe ontwikkelingen als de nog te voeren lange termijn verkenning kunnen hier invloed op hebben.

Ontwikkelingen/ruimtevragers

In deze paragraaf brengen we de ontwikkelingen en het effect op de reservepositie in beeld. De bedragen waarmee gerekend wordt, zijn zo nauwkeurig mogelijke inschattingen. Bij ieder volgend document (begroting 2022, Kaderbrief 2023-2027) worden de bedragen geactualiseerd.

1. Geaccordeerde ruimtevragers

In de afgelopen periode hebben we een aantal besluiten genomen die een effect hebben op het financiële beeld. Omdat hier een bestuurlijk besluit, door het dagelijks bestuur of het algemeen bestuur, over genomen is, zijn deze ontwikkelingen met de bijbehorende lasten meegenomen in de navolgende berekeningen, hierna toegelicht onder A t/m D.

De cijfers van deze ontwikkelingen zijn gebaseerd op trends en indicatieve bedragen. In de begroting 2022-2026 zullen de cijfers volledig doorgerekend zijn inclusief de investeringsplanning.

2. Niet beïnvloedbaar (onvermijdelijk)

In de periode vanaf het opstellen van de begroting 2021-2025 hebben zich nieuwe ontwikkelingen voor gedaan. We zijn verplicht om aan de wet- en regelgeving te voldoen. Hiervoor is het noodzakelijk om een extra last in de begroting op te nemen. Daarnaast zijn we in een aantal gevallen afhankelijk van andere overheden zoals waterschappen, het rijk of de provincie. Om onze taak goed uit te kunnen voeren, moeten wij samenwerken met deze partijen. Een toelichting per ontwikkeling is hierna opgenomen onder E t/m I.

De cijfers van deze ontwikkelingen zijn gebaseerd op trends en indicatieve bedragen. In de begroting 2022-2026 zullen de cijfers volledig doorgerekend zijn, inclusief de investeringsplanning.

In de onderstaande tabel zijn de reeds besloten en de niet beïnvloedbare ontwikkelingen opgenomen.

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026
Geaccordeerd					
A. Afkoopsom riolering gemeente tytsjerksteradiel	0	25	25	25	25
B. Keuze fossielvrije brandstoffen	42	42	42	42	42
C. Baggeren stedelijk gebied	0	0	0	0	600
D. Afkoppelbijdrage riolering	0	550	0	0	0
Niet beïnvloedbaar					
E. Upgrade telemetrie	540	300	300	50	50
F. Blauwe omgevingsvisie en Waterbeheerprogramma	65	0	0	0	0
G. Deregeling omgevingswet	200	290	290	290	290
H. Grenoverschr. Afvalwater	0	300	300	300	300
I. bijdrage nationale slibopslagcapaciteit	40	40	40	40	40
Totaal	887	1.547	997	747	1.347
Tariefstijging in % watersysteembeheer	0,5%	0,4%	0,4%	0,2%	0,7%
Tariefstijging in % zuiveringsbeheer	0,6%	2,1%	1,0%	0,9%	0,8%

Hierna worden de reeds geaccordeerde ontwikkelingen en de niet beïnvloedbare ontwikkelingen toegelicht.

Toelichting op de ontwikkelingen

Reeds geaccordeerde ruimtevragers

A. Afkoopsom riolering Tytsjerksteradiel :

Besluit: DB 15 december 2020

WF maakt gebruik van het rioleringsstelsel van de gemeente voor het transport van afvalwater door Burgum. De gemeente is voornemens de gezamenlijk in gebruik zijnde riolering te vernieuwen. De gemeente blijft eigenaar van de leiding. Zonder deze leiding kan WF het afvalwater niet transporteren naar de rwzi. Het alternatief voor deze investering is, om buiten de kern van Burgum een nieuw tracé te kiezen voor een separate transportleiding die volledig in eigendom is en voor rekening komt van WF.

B. Keuze fossielvrije brandstoffen

Besluit: AB 23 maart 2021

Op 23 maart 2021 is door het AB besloten om in te stemmen dat de "Europese aanbesteding Brandstoffen Bulk" gericht wordt op fossielvrije brandstoffen (HVO100 en AdBlue) waardoor de CO₂ uitstoot via gebruik van ons materieel met circa 90% afneemt. Daarnaast de overige brandstoffen voor inzet van materieel van derden voor waterzuiveren (slibtransport) en watersystemen (onderhoud watersystemen) aan te besteden op basis van groene diesel (HVO100).

C. Baggeren stedelijk gebied

Besluit: AB 19 april 2016

Het waterschap heeft in 2016 het onderhoud van het watersysteem in het bebouwde gebied van de gemeenten overgenomen. Na het wegwerken van het achterstallig onderhoud (2026) is het onderhoud van de waterlopen voor rekening WF. Dit betekent dat er vanaf 2026 budget voor onderhoud, waaronder het baggeren, moet worden opgenomen in de begroting.

Op dit moment is € 200.000 hiervoor opgenomen in de meerjarenbegroting. Dit wordt € 800.000 vanaf 2026 per jaar omdat dan alle waterlopen door WF moeten worden onderhouden.

Bij de berekening is voorlopig nog uitgegaan van de gehanteerde normen bij overdacht, maar de komende tijd zal worden onderzocht of deze normen wel robuust genoeg zijn voor de toekomst.

Baggeren is noodzakelijk om het watersysteem op orde te houden en te kunnen voorzien in aan en/of afvoer van voldoende water. Niet tijdig baggeren zorgen voor wateroverlast en/of watertekort met alle risico's van dien.

D. Afkoppelbijdrage riolering

Besluit: DB 19 januari 2021

Rwzi Leeuwarden is tijdens zwaar regenweer hydraulisch overbelast en ontvangt meer afvalwalwater dan de zuivering kan verwerken. Daarom heeft het Wetterskip in 2018 besloten om de capaciteit uit te breiden en een vierde nabezinktank te realiseren. In 2019 is begonnen met de voorbereiding van dit project (projectkosten circa € 2 miljoen). In de voorbereidingsfase is verkend welke kansen er bestonden voor een optimalisatie binnen de waterketen. De gemeente Leeuwarden en het waterschap hebben in deze verkenning een onderzoek opgestart naar de mogelijkheden om de aanvoer richting de zuivering te beperken en de uitbreiding van de zuivering te voorkomen. Door een bijdrage in het afkoppelen van een deel van de rwzi Leeuwarden vervalt de noodzaak om de rwzi Leeuwarden hydraulisch uit te breiden. De geplande investering van € 2 miljoen voor de bouw van een vierde nabezinktank komt hiermee te vervallen.

Niet beïnvloedbare ontwikkelingen

E. Upgrade telemetrie

Veel assets van zowel de watersystemen als de zuiveringen zijn geautomatiseerd en via datalijnen met het netwerk van WF verbonden. Beheerders zijn daardoor in staat op afstand deze assets en bijbehorende peilen te monitoren en in te grijpen wanneer verstoringen optreden door veranderende weersomstandigheden of storingen van de assets zelf.

Regelmatig zijn investeringen nodig in dit zogenaamde telemetrienetwerk. Zo voeren providers van de vaste en mobiele netwerken de komende jaren vernieuwingen door zoals het uitfasen van verouderde protocollen en de 2G & 3G netwerken. Onze assets werken nog wel, maar voor assets die gebruik maken van die netwerken is uiteindelijk geen controle en bediening op afstand meer mogelijk. Dit betekent dat beheerders geen inzicht meer hebben en veel vaker de assets moeten gaan bezoeken om de assets te bedienen of storingen te verhelpen. Dit kost veel meer tijd dan op afstand sturen en zal derhalve een grotere personele bezetting vergen.

Een goed functionerende procesautomatisering waarmee Wetterskip op afstand haar assets kan (blijven) bedienen draagt daarnaast bij aan het beeld van een professionele organisatie. Om een goede monitoring van de assets te kunnen doen en de inspanningen van de medewerkers op normaal niveau te houden is nodig dat er de komende jaren investeringen worden gedaan in het telemetrie-netwerk. Het betreft een inhaalslag van de bestaande, al jaren in gebruik zijnde assets waar geen renovaties of nieuwbouw hebben plaatsgevonden.

F. Blauwe omgevingsvisie en Waterbeheerprogramma

Het doel van de Blauwe Omgevingsvisie is het vastleggen van een integrale lange termijn visie voor de toekomst van het Friese watersysteem en het beheer ervan, inclusief de ruimtelijke implicaties. Inmiddels is gestart met de verkenningsfase die moet leiden tot een aantal mogelijke toekomstbeelden. Op basis hiervan worden de vervolgstappen gezet. Deze leiden uiteindelijk tot een integratie van ontwikkelingen, beelden en visies in de blauwe omgevingsvisie. Voor deze integratie, en het gesprek daarover met belanghebbenden, is een aanvullende financiële voorziening nodig.

G. Deregeling omgevingswet

Per in 1 juli 2022 zal naar verwachting de Omgevingswet in werking treden. Dit heeft een aantal consequenties voor Vergunningverlening.

1. Onder de Omgevingswet komt het huidige projectplan te vervallen. Daarvoor in de plaats komt de vergunning eigen dienst. Hiervoor moet Vergunningverlening meer betrokken moeten zijn aan de voorkant van deze trajecten, een vergunningaanvraag moeten beoordelen en een vergunning moeten verlenen voor eigen werkzaamheden.
2. Met de Omgevingswet wordt ingezet op snellere besluitvorming. Voor vrijwel alle besluiten gaat straks de reguliere voorbereidingsprocedure van acht weken gelden. De kortere procedure en de toenemende vraag naar afstemming vraagt om een goede voorbereiding van het besluit.
3. Daarnaast levert Vergunningverlening een belangrijke bijdrage aan het sluitend maken van de beleidscyclus, waarbij terugkoppeling uit het vergunningverlenings-proces gebruikt kan worden voor het bijstellen van de omgevingsvisie, waterbeheerprogramma en de waterschapsverordening.
4. Er wordt gewerkt aan een continu legger waarbij we straks bij het verlenen van de vergunning meteen een leggerbesluit nemen.

Wat de structurele impact van de Omgevingswet zal zijn wordt nog uitgewerkt en hierover kunnen we naar verwachting in de tweede helft van dit jaar meer over melden. De cijfers zijn van *indicatieve* aard en bevatten onzekerheden. In het najaar van 2022 zal de structurele inzet in het kader van de omgevingswet worden geëvalueerd. Door een gematigde verhoging van de leges kunnen deze onzekerheden gedeeltelijk worden opgevangen. Zie ook bij de ruimtelijke veranderingen verderop.

H. Grensoverschrijdend afvalwater

De beheerovereenkomsten met andere waterschappen behelst het transport en zuiveren van afvalwater en verwerken van slib, afkomstig van lozingen uit het beheergebied van Wetterskip Fryslân. Aanpassing van de infrastructuur, brengt een verhoging van de kostprijs met zich mee. Door te onderhandelen kan een contracttarief worden overeengekomen dat is gebaseerd op het VE-tarief van andere waterschappen, exclusief een percentage algemene kosten die geen betrekking hebben op transport, zuiveren en slibverwerking. Het alternatief is dat Wetterskip Fryslân zelf persleidingen aanlegt en de zuiveringscapaciteit van haar RWZI's uitbreidt.

I. Bijdrage nationale slibopslagcapaciteit

De Unie van Waterschappen heeft in 2020 het robuust plan slibeindverwerking opgesteld. Hierin is op nationaal niveau een strategie bepaald om in calamiteitsituaties gezamenlijk opslagcapaciteit te realiseren voor slib. Elk waterschap draagt jaarlijks bij aan deze voorziening.

3. Beïnvloedbare ontwikkelingen (af te wegen)

In de onderstaande tabel zijn de nieuwe ontwikkelingen in kaart gebracht. Over deze ontwikkelingen dient nog een bestuurlijk besluit genomen te worden.

De cijfers van deze ontwikkelingen zijn gebaseerd op trends en indicatieve bedragen. In de begroting 2022-2026 zullen de cijfers volledig doorgerekend zijn inclusief de investeringsplanning.

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026
Ruimtebiëders					
A. NBK Bijdrage	-221	-221	-221	-98	0
B. Kwijtschelding	-780	-780	-780	-780	-780
C. Innovatie vermindering	-250	-250	-250	-250	-250
D. stijging leges	-110	-110	-110	-110	-110
Ruimtevragers					
E. LIMS (afschrijvingslast)	0	0	400	400	400
E. Licentiekosten LIMS	0	0	200	200	200
F. Klimaatadaptie	200	350	500	600	600
G. Investering in materiaal vakgroepen onderhoud	0	0	13	108	184
H. Planmatig onderhoud sifons	50	0	0	0	0
I. Langetermijn boezemstudie	65	47	200	150	40
J. Oeverbescherming	50	50	50	50	50
K. Formatie flora en fauna	77	77	77	77	77
L. Omzetten investeringen naar exploitatie ICT	400	400	320	140	59
M. Klimaatmitigatie	350	500	750	1.000	1.000
N. Taakstelling bestuur	0	0	0	3.000	3.000
O. Zeegemaal (investering)	0	0	0	0	0
O. Klimaatadaptatie-pad (investering)	0	0	0	0	0
O. Emissie loos, energie neutraal en duurzaam (investering)	0	0	0	0	0
O. Vervanging Damwand in- en uitstroomkanaal Tacozijl (investering)	0	0	0	0	0
O. RWZI franeker vervangingskrediet (investering)	0	0	0	0	0
O. Actualisatie Omgevingswet (investering)	0	0	0	0	0
Totaal	-169	63	1.149	4.487	4.471

Ruimtebiëders

A. NBK Bijdrage

Voor het Noordelijk Belasting Kantoor wijzigen de bijdragen op basis van de begroting 2021 en de concept begroting 2022. In de periode 2022 tot en met 2025 betalen we totaal € 761.400 minder dan opgenomen in de begroting 2021-2025. De afgelopen jaren hebben we een ruimtevrager voor het Noordelijk Belasting Kantoor meegenomen. Inmiddels begint het NBK naar verwachting te draaien. Dit betekent dat de exploitatielasten daardoor lager worden, wat zich vertaalt in een lagere bijdrage van de deelnemers en daarmee een ruimtebiëder in deze Kaderbrief. In de tabel zijn de afzonderlijke jaarbedragen opgenomen (een – is een ruimtebiëder).

B. Kwijtschelding

Het waterschap heeft een aantal mogelijkheden om de hoogte van kwijtschelding te bepalen nl:

1. Het verlagen van de bijstandsnorm
2. Het verlagen van percentage kwijt te schelden bedrag van de aanslag

Het verlagen van de bijstandsnorm

Het verlagen van de bijstandsnorm van de nu gehanteerde 100% mag alleen naar 95% of 90%. Lager is wettelijk niet toegestaan. Door het handhaven van de norm op 100% loopt Wetterskip Fryslân in de pas met de twee andere waterschapsdeelnemers in het Noordelijk belastingkantoor.

Het verlagen van percentage kwijt te schelden bedrag van de aanslag

De andere optie is het verlagen van het percentage van het kwijt te schelden bedrag van de aanslag. Het waterschap is vrij dit percentage vast te stellen tussen de 100% en 0%.

Het betekent dat voor iedereen die in aanmerking voor kwijtschelding komt niet 100% zoals nu, maar bijvoorbeeld 80% van het aanslagbedrag wordt kwijtgescholden. Het voortel is om met ingang van 2022 het kwijtscheldingspercentage vast te stellen op 80%. Dit levert een structureel bedrag aan extra belastinginkomsten op van ca. € 780.000 per jaar.

C. Innovatie

In de meerjaren begroting is een jaarlijks opgenomen voor innovatie van € 500.000. Voorgesteld wordt dit bedrag te verlagen tot € 250.000 en daarbij af te spreken dat de bestemmingsreserve innovatie jaarlijks onder de voorwaarde van een positief resultaat alsnog aan te vullen met € 250.000. Uitzondering wordt gemaakt voor deelname aan innovatieprojecten waarbij de cofinanciering wordt gematcht met subsidiebijdrages, zodat projectaanvragen wel ingediend kunnen worden. Het is niet de bedoeling dat innovatieprojecten wel de kans blijven hebben om gehonoreerd te worden met subsidies.

D. Stijging Leges

Door de invoering omgevingswet komen er extra taken op het waterschap af (zie bij G bij de niet beïnvloedbare ontwikkelingen). De verhoging van de opbrengsten uit leges komt voort uit een verbreding van de belastinggrondslag en een verhoging van de tarieven van met name de wat ingewikkeldere aanvragen. Het dagelijks bestuur acht het redelijk dat de hogere kosten deels worden verdisconteerd in aangepaste tarieven. De leges zijn na deze aanpassing bij lange na niet kostendekkend. De tarieven voor de leges worden tegelijk met het behandelen van de begroting door het algemeen bestuur vastgesteld,

Ruimtevragers

E. Licentiekosten LIMS/Investering LIMS

Een modern laboratorium kan geen dag functioneren zonder LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem). Middels het LIMS wordt informatie vastgelegd en ontsloten over klanten, projecten, opdrachten, monsterpunten, monsterroutes, monsters, testen, planningen, audits, tarieven, controlemonsters, voorraden, e.d. Het huidige LIMS van het Wetterskip is nu een maatwerk oplossing die al jaren niet meer wordt ondersteund door de leverancier en waar vanaf 1 januari 2022 ook geen enkel ander laboratorium meer mee werkt. Daarmee is de continuïteit van de bedrijfsvoering kwetsbaar, en vervanging moet in gang worden gezet.

Het Wetterskip kan nu aansluiten om samen met de andere waterschapslaboratoria een nieuw LIMS uit te kiezen en te implementeren, met als doel om vanaf 2024 met de vervanging van het huidige LIMS te starten. Het implementeren van een nieuw LIMS is voor een laboratorium een majeure operatie. Ook na de implementatie duurt het naar verwachting nog eens 4 jaar voordat we hetzelfde niveau van automatiseren bereiken met het nieuwe LIMS. Gedurende acht jaar bestaat dus het risico dat op enig moment de analysesresultaten niet op het huidige, hoge kwaliteitsniveau zitten.

Wanneer we nu niet instappen in deze samenwerking kunnen hebben we geen inbreng onder welke voorwaarden en hoe het nieuwe LIMS wordt geïmplementeerd. Samenwerken biedt tevens voordelen bij de implementatie zodat mogelijk de implementatiekosten lager uitvallen. De huidige raming van € 2 miljoen is ontleend aan de diverse fusie-onderzoeken van 5 jaar geleden. Let wel, voor het huidige LIMS worden al ruim tien jaar geen licentiekosten meer betaald wat het Wetterskip de afgelopen 10 jaar ca. € 200.000 per jaar aan uitgaven heeft bespaard, totaal zo'n € 2 miljoen.

Gezien de hoogte van deze investering wordt nog onderzocht wat er voor nodig is om het huidige LIMS voor een langere periode toch in eigen beheer te houden en welke bedrijfsrisico's daarmee gelopen worden. Dit onderzoek wordt dit jaar afgerond. Parallel aan dit onderzoek, starten we de

verkenning voor de vervanging en wordt deze ruimtevrager ingediend om alvast rekening te houden met deze grote investering .

F. Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie is een overkoepelend thema en het gaat daarbij over het beperken van het schaderisico veroorzaakt door klimaatverandering en weersextremen. Dit vertaalt zich naar opgaven op het gebied van wateroverlast, verzilting, watertekort, zoetwater, hittestress en overstroming.

In het coalitieakkoord 2019 is opgenomen:

Kernwaarden en doelen : “We nemen een leidende rol waar het gaat om aanpassingen vanwege de klimaatverandering (adaptatie).”

Functioneel waterbeheer: “In gebiedsprocessen en in overleg met gemeenten zoeken we naar ruimte voor meer waterberging, bijvoorbeeld in de vorm van flexibel peilbeheer.”

Tot op heden zijn hier geen middelen tegenover gezet. De ambitie van het Rijk is om in 2050 klimaatbestendig te zijn. De werkregio Fryslân (en WF) conformeert zich hier aan. De risico-gebieden zijn bepaald met de klimaatstresstest en oplossingsrichtingen zijn gegeven in de Friese klimaatadaptatie strategie. De volgende stap is het opstellen van een eigen uitvoeringsagenda (acties borging en implementatie klimaatadaptatie) en een uitvoeringsprogramma (planning uitvoeringsprojecten klimaatadaptatie). Dit is opgenomen in de begroting 2021 en zal in 2021 en verder zijn beslag krijgen. Bij een uitvoeringsprogramma horen middelen.

Het niet honoreren van deze ruimtevrager zal betekenen dat wij geen middelen beschikbaar zullen hebben voor klimaatadaptatie maatregelen om adequaat invulling te kunnen geven aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat 2021-2025.

G. Investering in materiaal vakgroep onderhoud

Jaarlijks vervangt Wetterskip Fryslân materieel. Materieel moet beschikbaar zijn, om veilig en efficiënt te kunnen werken. Met het materieel voeren onderhoudsploegen onderhoudswerk uit aan kunstwerken, keringen en waterlopen. Een groot deel van het onderhoud voert Wetterskip Fryslân zelf uit. Niet op tijd investeren in materieel betekent dat het onderhoud minder efficiënt wordt. Want onverwachts kan buitensporig onderhoud nodig zijn, of materieel kan uitvallen, waardoor het nodig wordt om het werk uit te besteden. Dit leidt tot hogere kosten.

Na het vaststellen van het coalitieakkoord zijn met ingang van de begroting 2020 de verzamelkredieten verlaagd, waardoor het investeringsbudget om materieel te vervangen ook is verlaagd. De opgelegde bezuinigingen op deze kredieten zijn in de eerste jaren opgevangen. Ook voor 2022 zijn deze bezuinigingen nog op te vangen. Voor de jaren daarna zoekt Onderhoud momenteel waar mogelijk naar alternatieven voor investeren in eigen materieel, zoals leasen of huren. De uitkomst van deze zoektocht is nog onzeker. Kiest Onderhoud voor eigen materieel, dan is het huidige investeringsbudget voor 2023-2028 niet toereikend en is een verruiming van het budget nodig. Dat komt door de stijgende prijzen van materieel. De vervangingsbedragen in de meerjaren-rapportage zijn gebaseerd op het prijspeil van 2018. De (onvoorziene) onderhoudskosten zullen oplopen. Ouder materieel heeft een hoger risico op uitval. Bij uitval is het nodig om vervangend materieel te huren. Dit leidt tot hogere kosten.

H. Planmatig onderhoud Sifons

In het beheergebied van Wetterskip Fryslân zijn circa 700 sifons. Een sifon is een bijzondere vorm van een duiker, waarmee een doorgaande verbinding tussen watergangen wordt gerealiseerd. Sifons zijn nodig in het watersysteem om peilen te kunnen handhaven. In onze begroting is op dit moment geen specifiek budget opgenomen voor het vervangen van sifons.

Om te kunnen sturen op kosten, prestaties en risico's is inzicht in het areaal en de staat van onderhoud cruciaal. Van sifons is dit inzicht op dit moment niet volledig. Onderzocht zal worden hoeveel sifons er werkelijk zijn, waar ze zich precies bevinden, hoe de staat van onderhoud is en wat de risico's zijn

bij falen. Vanwege het feit dat relatief veel sifons in de jaren '70 en '80 zijn aangelegd en een gemiddelde levensduur hebben van 50 jaar, wordt de kans op falen de komende jaren steeds groter. Bij een deel van de sifons (sifons onder grote waterlopen) heeft lekkage aanzienlijke gevolgen voor de omgeving en is herstellen lastig. Het onderzoek zal resulteren in een voorstel voor een vervangingsstrategie waarbij kosten en risico's inzichtelijk tegen elkaar afgewogen zijn.

Wanneer het onderzoek (en de daaropvolgende uitvoering van onderhoud conform de opgestelde vervangingsstrategie) niet wordt uitgevoerd, is er steeds grotere kans op gevolgschade door falen van sifons, en zijn de jaarlijkse kosten voor vervanging niet inzichtelijk.

Het jaar 2022 wordt gebruikt voor onderzoek en planvorming. Daarvoor is een bedrag van € 50.000 benodigd. Daarna gaan we met een programmatische aanpak aan de slag. Het daarvoor benodigde bedrag zal uit de inventarisatie blijken en wordt zonodig opgenomen in de Kaderbrief 2023-2027.

I. Langetermijn boezemstudie

Rondom de Friese Boezem werken we samen met de provincie Fryslân aan een verkenning van de wijze waarop de Friese Boezem zich aan kan passen aan de verwachte klimaatverandering met de blik op 2100. Voor de te maken keuzes zijn voor een deel ook afhankelijk van de provincie Fryslân. Deze studie is een opdracht uit de provinciale omgevingsvisie gericht op het realiseren van een klimaatbestendig Fryslân. Deze studie is een opdracht uit de provinciale omgevingsvisie gericht op het realiseren van een klimaatbestendig Fryslân. De bedragen in deze ruimtevrager zijn gericht op een voortzetting van de huidige strategie voor de Friese Boezem en een geringe verandering van de klimaatscenario's in 2023.

J. Oeverbescherming

WF krijgt steeds meer last van verzakte oevers. Deze verzakking zijn ontstaan mede door het gebruik van hogere zomerpeilen, door het verschuiven van grondlagen en bijvoorbeeld door loopzand. De hoogteverschillen van de peilen door het jaar heen trekken een wissel op de kwaliteit van de oevers. De eigenaren doen meldingen over deze verslechterde kwaliteit en het verliezen van grond. De verzakking is mede ontstaan door ons handelen en daarom is nodig dat wij deze grondeigenaren tegemoet komen.

Deze RV is een inschatting op basis van de aanvragen in 2020 en eerste helft 2021 en bedoeld voor om op korte termijn tegemoet te komen aan vragen van onze ingelanden. We verkopen nu nee (op basis van budget) terwijl WF wel een morele verplichting heeft.

De komende tijd willen we werken aan een beslisboom waarmee we kunnen afwegen of en hoeveel recht er is op herstel van de oevers. Voor 2022 nemen een bedrag van € 50.000 op om urgente schadegevallen volgens een piep systeem op te kunnen pakken. Voor de periode daarna bepalen we aan de hand van de uitkomsten van de beslisboom wat nodig is. Bij de volgende kaderbrief bepalen we welk bedrag we hiervoor op lange termijn gaan opvoeren.

K. Formatie flora en fauna

In 2007 heeft het algemeen bestuur besloten om de Gedragscode Flora- en Faunawet aan te nemen en conform de Gedragscode te gaan handelen. Bij heel veel buitenwerkzaamheden door het waterschap zelf of door aannemers in opdracht van het waterschap moet rekening gehouden worden met de gedragscode en de Wet natuurbescherming. Het waterschap handelt op dit moment in het merendeel maar zeker niet alle gevallen, conform de Gedragscode en daarmee de Wet natuurbescherming. Provincie Fryslân en de FUMO zijn hier recentelijk scherper op gaan toezien. Het niet altijd voldoen aan de Wet natuurbescherming is onwenselijk aangezien het waterschap zich als overheid altijd aan wet en regelgeving heeft te houden. Bovendien heeft het waterschap het achterliggende gedachtegoed van de Wet natuurbescherming - biodiversiteit en het behoud van beschermde soorten - als beleidsdoel.

Om te borgen dat WF altijd voldoet aan de wet Natuurbescherming is een aantal maatregelen nodig:

- Kennis m.b.t. de natuurwetgeving en de bijbehorende Gedragscode bij relevante collega's en opdrachtnemers verbeteren;
- In kaart brengen van bomen op terreinen van WF i.v.m. houtopstanden;
- Betere sturing uitvragen en controle van onderzoeken, natuurtoeten en ontheffingen;
- Borgen en controleren dat de Wet Natuurbescherming wordt nageleefd;
- Begeleiden onderhoud en aanleg krw-oevers op het gebied van biodiversiteit en naleving Gedragscode en wet natuurbescherming.

Voor de uitvoering van deze maatregelen is extra capaciteit nodig, 1 fte in schaal 9.

Als deze ruimtevrager niet wordt gehonoreerd loopt WF het risico zich niet altijd aan de wet te houden.

L. ICT

Wetterskip Fryslân moet in de veranderende digitale wereld slagvaardig kunnen blijven acteren. We willen slim samenwerken en we streven een veilige stabiele werkplek na waar de medewerkers plaats- en tijd onafhankelijk hun werkzaamheden kunnen uitvoeren. De nieuwe manier van werken heeft gevolgen voor de manier waarop we met applicaties en software omgaan en deze (wereldwijde) ontwikkeling vraagt een totaal andere aanpak van het IT landschap. Om mee te kunnen bewegen met de modernisering van de wereld is er extra inzet voor ICT noodzakelijk.

Door deze ontwikkeling wordt nieuwe en bestaande software in toenemende mate *alleen* aangeboden als dienst (cloud) in plaats van het traditioneel aanschaffen van software. Dit heeft directe gevolgen voor de begroting aangezien de implementatiekosten voor deze diensten niet meer als investering, maar als exploitatiekosten worden aangemerkt aangezien de software niet meer ons eigendom is. Hierdoor vindt een verschuiving in de begroting plaats, met een verhoging van de exploitatiekosten tot gevolg, een verlaging van investeringskrediet en vanaf 2024 een verlaging van afschrijvingslasten. Vanaf 2027 is er daarmee sprake van een ruimtebieder. Netto kost de verschuiving in financiering € 900.000 over een periode van 10 jaar wanneer RV en RB tegen elkaar worden weggestreept. Met deze ruimtevrager kan de verandering in financiering en daarmee de overgang naar de cloud worden bekostigd. Indien deze ruimtevrager niet wordt gehonoreerd is er uitval van software te verwachten de komende jaren.

M. Klimaatmitigatie

Wetterskip Fryslân wil een bijdrage leveren aan het voorkomen van nog meer klimaatverandering. We volgen de aanpak van Rijk en provincie in het klimaat- en energieneutraal worden en in een circulaire economie voor Fryslân. Onze Klimaatagenda zegt hierover: We voelen ons medeverantwoordelijk voor de uitvoering van het klimaatakkoord van Parijs. Concreet wil Wetterskip Fryslân energieneutraal zijn in 2025, klimaatneutraal zijn in 2030 en circulair zijn in 2050. Dit doen we door zelf energie op te wekken en via aanpassingen in ons waterbeheer de CO₂-uitstoot te reduceren. Waar mogelijk participeren we met anderen om zo onze eigen doelen te kunnen behalen. En door Duurzaam Opdrachtgeversschap via de bedrijven die goederen en diensten aan ons leveren en werken voor ons uitvoeren sturen we op klimaatneutraal en circulair te worden.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
a. Vergunningverlening	100	100	100	100	100
b. Energiecoördinatie	50	100	100	100	100
c. Energie participatie	100	100	100	100	100
d. Vergroenen wagenpark en materieel		100	200	200	200
e. Blauwe diesel			200	450	450
f. Opzetten CO ₂ -monitoring, maken diverse plannen	100	100	50	50	50
Totaal klimaatmitigatie	350	500	750	1.000	1.000

a. Vergunningverlening

De energietransitie zorgt voor een toename van vergunningaanvragen bij Wetterskip Fryslân (toename van 15% in 2020). Deze trend zet zich door en daarom heeft vergunningverlening de komende jaren extra capaciteit nodig. Het gaat om onder andere: netuitbreiding, zonnepanelen op water, aquathermie, windturbines en diverse installaties voor de productie van duurzame brandstoffen. Verder is capaciteit nodig om beleid voor nieuwe ontwikkelingen op te stellen, zodat aanvragen sneller en beter kunnen worden vergund. Bijvoorbeeld beleid voor zonnepanelen op water of windmolens op primaire keringen. Voor vergunningverlening schatten wij dat het werk met circa 10% toeneemt. Dit betekent een toename van circa 1 fte (structureel) voor vergunningverlening. Voor het opstellen van beleid is circa 0,25 fte de volgende jaren nodig.

b. Energiecoördinatie

Er zijn veel veranderingen gaande op het gebied van energie. De uitwerking van (internationale) klimaatafspraken zorgt voor meer taken op het gebied van maatregelen treffen en monitoren, veranderingen aan het energienet hebben invloed op onze aansluitingen en door onze eigen ambities gaan we ons meer bezig houden met bijvoorbeeld subsidies. De coördinator energie en duurzaamheid en medewerkers van de financiële administratie werken samen om dit op te vangen, maar ze zijn hier meer tijd aan kwijt dan ze beschikbaar hebben. Daardoor laten we kansen liggen om strategische keuzes te maken, efficiënt te werken en mogelijk kosten te besparen. Vanaf medio 2022 trekken we hiervoor 1,0 fte aan.

c. Energie-participatie

Deze ruimtevrager is noodzakelijk om het mogelijk te maken onze eigen doelstelling te halen om energieneutraal te worden in 2025. Het gaat hier dus niet om onze rol als klimaatpartner zoals bedoeld in onze klimaatagenda.

We wekken nu 29% zelf op. Als Zon op RWZI's fase 2 doorgaat, wordt dat straks 37%. En in de hernieuwde slibstrategie is de keuze gemaakt om geen extra biogas op te wekken in Heerenveen. Daarmee is onze resterende opgave om in 2025 energieneutraal te worden groot en urgent. Maximaal proberen aan te haken bij energie-initiatieven van anderen wordt daarmee noodzakelijk om ons doel te halen om energieneutraal te worden. Dit vraagt dat we proactief en vroegtijdig betrokken proberen te zijn bij energie-initiatieven die ons kunnen helpen om energieneutraal te worden. Denk hierbij aan Lemmer, Balummerbocht, windenergie buiten de provincie. Dit vraagt de nodige tijd om te komen tot goede afspraken over onze rol, juridische constructies et cetera. Hiervoor is 1 fte nodig.

NB: Dit staat los van de werkzaamheden die de rol van klimaatpartner van ons vraagt.

d. Elektrisch wagenpark en materieel

Om klimaatneutraal te zijn moet ons wagenpark en materieel in 2030 volledig elektrisch zijn. Elektrisch vervoer en materieel is volop in ontwikkeling. Jaarlijks ontstaan nieuwe mogelijkheden. Wat nu niet kan, kan over twee jaar misschien wel. Het gaat hierbij niet alleen om materieel, maar ook om de noodzakelijke (laad)infrastructuur.

e. Fossiele diesel

Vanaf 2024 gaan we verder met het vervangen van diesel door fossielvrije diesel. Dit is een tijdelijke maatregel, omdat steeds meer van het (uitbestede) wagenpark en materieel elektrisch wordt. De inschatting is daarom dat deze maatregel na 2026 geleidelijk wordt afgebouwd. En hoe sneller we overstappen op elektrisch, hoe minder fossielvrij diesel we in de toekomst hoeven in te kopen.

f. Opzetten CO₂-monitoring en plannen maken

Het gaat hier om plannen voor besparen, terugdringen methaan en lachgas, ontwikkelen werkwijze en criteria CO₂-beprijzing, invoeren duurzaam opdrachtgeverschap, invoeren CO₂-prestatieladder, criteria voor circulaire economie, inkoop Friese groene stroom vanaf 2024. Dit is mede noodzakelijk om in de pas te blijven lopen en mee te liften met de ontwikkelingen vanuit de UvW.

N. Taakstelling bestuur niet invullen

In het coalitieakkoord heeft het bestuur twee taakstellingen aan zichzelf opgelegd. Deze bestaat uit een 'kritische afweging van taken en ambities' (€ 2 miljoen) en 'nieuwe ruimtevragers dienen deels (€ 4 miljoen) uit bestaande budgetten gefinancierd te worden'. Van deze totale bestuurlijke taakstelling van € 6 miljoen is de helft (€ 3 miljoen) met ingang van 2020 structureel ingevuld door gemaakte keuzes en de andere helft met incidentele maatregelen die tot 2024 een effect op de begroting hebben. Vanaf 2025 dient er derhalve nog € 3 miljoen structureel gevonden te worden door keuzes te maken in het niveau van taakuitvoering.

Hiervoor heeft het dagelijks bestuur de eerder samengestelde lijst met maatregelenkaarten per onderwerp door het dagelijks bestuur afgewogen. Het grootste deel is als niet haalbaar danwel als zeer onwenselijk beschouwd. Uit de beschouwing zijn twee ruimtebieders, kwijtschelding en innovatiebudget, opgevoerd. Verder blijkt in de praktijk dat het erg moeilijk is om een bestuurlijke meerderheid te vinden om een reductie in het niveau van taakuitvoering door te voeren. Daarom wordt voorgesteld de taakstelling met ingang van 2025 uit de meerjarencijfers te halen. Omdat deze bestuurlijke taakstelling als stelpost in de meerjarencijfers is meegenomen heeft dit een uitzetting van de exploitatielasten tot gevolg. Indien het bestuur niet akkoord gaat met deze ruimtevrager, zullen er de komende jaren concrete voorstellen tot besparingen in het niveau van taakuitvoering aangedragen en doorgevoerd moeten worden.

O. Investeringen in Meerjarenperspectief maar exploitatie gevolgen zichtbaar na 2026.

In de perspectiefperiode staan er verschillende investeringen op de planning. De kapitaallasten van deze investeringen komen na 2026 in de exploitatie en zijn derhalve niet zichtbaar in de cijfers.

Financiële gevolgen/opties

De cijfers in de jaarresultaten en de investeringen/ontwikkelingen zijn gebaseerd op trends en indicatieve bedragen. In de begroting 2022-2026 zullen de cijfers volledig doorgerekend zijn inclusief de investeringsplanning.

Tariefontwikkeling

Om alle hiervoor geschetste ontwikkelingen op te kunnen vangen, zijn de volgende belastingopbrengst respectievelijk tariefstijging noodzakelijk:

	2022	2023	2024	2025	2026
WS, belastingopbrengststijging	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%
ZB, tariefstijging	3,9%	4,0%	4,2%	4,2%	4,2%

Als gevolg van bovenstaande tariefontwikkeling is er met ingang van 2023 sprake van een nagenoeg sluitende begroting. Zoals eerder afgesproken, maken we in 2022 nog gebruik van de inzet van de reserves. Belangrijk om te noemen is dat de tariefhobbel van 5% in het jaar 2024 voor de taak Watersysteembeheer hiermee komt te vervallen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer	-3,8	-3,5	-0,3	-1,3	-0,7	-1,3
Zuiveringsbeheer	-2,7	-0,5	0,4	1,2	0,4	1,4
Totaal	-6,4	-4,0	0,1	-0,1	-0,2	0,1

In bovenstaande cijfers is rekening gehouden met de invulling van de taakstelling van € 4,5 miljoen netto (€ 6 miljoen bruto) voor de organisatie. De organisatie geeft door middel van het programma Tûk wurkje, digitalisering en Lean Management invulling aan haar taakstelling.

Het gevolg van de bovenstaande sluitende begroting vertaald zicht in de onderstaande reserves.

Reserve Watersysteembeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer						
Reserves per 01-01	14,7	10,9	7,5	7,2	5,8	5,2
Jaarresultaat	-3,8	-3,5	-0,3	-1,3	-0,7	-1,3
Reserves per 31-12	10,9	7,5	7,2	5,8	5,2	3,9

Reserve Zuiveringsbeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Zuiveringsbeheer						
Reserves per 01-01	6,8	4,1	3,6	4,0	5,2	5,6
Jaarresultaat	-2,7	-0,5	0,4	1,2	0,4	1,4
Reserves per 31-12	4,1	3,6	4,0	5,2	5,6	7,0

Weerstandsvermogen

(bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer	10,9	7,5	7,2	5,8	5,2	3,9
Zuiveringsbeheer	4,1	3,6	4,0	5,2	5,6	7,0
Totaal	15,1	11,0	11,1	11,0	10,8	10,9

Effect voor de belastingbetalers

In de onderstaande tabel worden de tarieven voor de inwoners en bedrijven weergegeven bij de stijging van tarieven volgens bovenstaande percentages.

	€	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Watersysteembeheer		2,0%	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%
Zuiveringsbeheer		2,0%	3,9%	4,0%	4,2%	4,2%	4,2%
Eenpersoonshuishouden (eigen woning)	287,41	295,32	304,67	316,73	325,07	335,77	
Eenpersoonshuishouden (huurwoning)	160,06	164,95	170,42	176,32	182,42	188,74	
Meerpersoons huishouden (eigen woning)	406,81	419,38	433,69	449,15	465,15	481,73	
Meerpersoons huishouden (huurwoning)	279,46	289,01	299,44	310,76	322,5	334,7	
Agrarisch bedrijf	6.291,15	6.516,48	6.717,64	6.932,43	7.153,72	7.381,55	
MKB-bedrijf (zonder woning)	805,56	831,99	861,83	894,16	927,68	962,49	
Natuur	161,4	164,2	169,4	174,8	180,4	186	
Wegbeheerder	148.433,75	153.788,63	158.504,53	163.517,42	168.692,31	174.029,19	
Meetbedrijf (> 1.000 ve)	305.456,38	317.271,52	329.883,66	343.659,48	357.992,09	372.931,56	

BIJLAGE

Bijlage 1: Aangepaste ruimtevragers

Om te komen tot deze kaderbrief heeft het dagelijks bestuur een aantal afwegingen gemaakt. Zo zijn er ook een aantal ontwikkelingen **niet** gehonoreerd, of zijn de bedragen neerwaarts aangepast. In deze bijlage zijn deze keuzes van het dagelijks bestuur inzichtelijk gemaakt.

Waterschoon zuivering Sneek

In november 2023 eindigt de samenwerkingsovereenkomst met Stowa, gemeente SWF, Elkien en Desah bv. De huidige infrastructuur met de vacuumtoiletten, groenvermalers en het inzamelen van het grijs en zwart afvalwater zal ook na 2023 ook in gebruik blijven. De wens van het Waterschoon consortium is om ook de zuiveringsinstallatie na 2023 in bedrijf te houden. Wetterskip Fryslân is eigenaar van de installatie en zal hier formeel over moeten besluiten. Voor het in bedrijf houden zijn herinvesteringen nodig. Ruwe schatting is dat er nu ca. € 0,35 miljoen nodig zal zijn om de installatie weer toekomstbestendig te maken met de nodige vervangingsinvesteringen (automatisering, elektrotechnisch en werktuigbouwkundig). Daarnaast zullen ook de jaarlijks beheer- en onderhoudskosten doorlopen (€ 50.000/jaar). Vanuit de proeftuin/demosite gedachte is het echter logisch om te kiezen voor een verdere doorontwikkeling. Het nieuwe sanitatie project Waterschoon heeft zich bewezen, maar verbeteringen in het concept zijn wenselijk. Gezamenlijk wordt deze investering ruw geraamd op € 0,6 miljoen, waarmee de totale investering neerkomt op € 1,0 miljoen. Stopzetten van de zuivering is evenwel ook een scenario. Stopzetten is mogelijk zonder dat het gescheiden inzamelsysteem hier last van heeft, door de grijswater- en zwartwatertank direct aan te sluiten op het riool. In 2022 zal er een besluit genomen moeten worden of de zuiveringsinstallatie in bedrijf wordt gehouden of wordt stop gezet.

Het dagelijks bestuur heeft besloten deze ruimtevrager *niet* mee te nemen in de kaderbrief.

Deregulering omgevingswet (G)

De aangeleverde additionele bedragen zijn gebaseerd op aannames. Voorgesteld wordt om eind 2022 een evaluatie uit te voeren, als de omgevingswet ingevoerd is. Naarmate wij dichter bij de uitvoering komen, zullen wij een beter beeld krijgen van de structurele kosten en zal de onzekerheid afnemen.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Oorspronkelijke ruimtevrager	200	390	390	390	390
Aanpassing	0	-100	-100	-100	-100
Opgenomen in Kaderbrief	200	290	290	290	290

Planmatig onderhoud sifons (H)

In de oorspronkelijke ruimtevrager planmatig onderhoud sifons was het uitgangspunt dat er na de beleidsvorming in 2022 meteen gestart zou worden met een programmatische aanpak om de sifons te vervangen. Het DB heeft besloten eerst in 2022 beleid te maken en pas als het beleid is vastgesteld te bepalen of en zo ja in welk tempo met planmatige vervanging gestart gaat worden.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Oorspronkelijke ruimtevrager	50	420	420	420	420
Aanpassing	0	-420	-420	-420	-420
Opgenomen in Kaderbrief	50	PM	PM	PM	PM

Langetermijn boezemstudie (I)

De langetermijn boezemstudie is een studie die gezamenlijk met de provincie Fryslân uitgevoerd wordt. De aangepaste bedragen in 2024 en 2025 zijn nu ingeschat op basis van de huidige klimaatscenario's. Indien tijdens de studie blijkt dat deze klimaatscenario's een grotere uitdaging blijken te zijn, zal dit leiden tot een nieuwe ruimevrager in een volgende kaderbrief.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Oorspronkelijke ruimevrager	65	47	390	290	40
Aanpassing	0	0	-190	-140	0
Opgenomen in Kaderbrief	65	47	200	150	40

Oever bescherming (J)

In de oorspronkelijke ruimevrager was rekening gehouden met een schadevergoeding wegens het herstel van oevers. Het DB heeft besloten om een piepsysteem te hanteren en daarom een bedrag van € 50.000 per jaar in de kaderbrief op te nemen. Er wordt gewerkt aan het opstellen van een beslisboom om af te wegen of en hoeveel recht er op een vergoeding is voor het herstel van een oever. Het vaststellen van deze beslisboom kan er toe leiden dat het nu opgenomen bedrag in een volgende kadernota aangepast moet worden.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Oorspronkelijke ruimevrager	200	200	200	200	200
Aanpassing	-150	-150	-150	-150	-150
Opgenomen in Kaderbrief	50	50	50	50	50

Klimaatmitigatie (M)

Om te voldoen aan de doelstelling energieneutraal in 2025, klimaatneutraal in 2030 en circulair in 2050 moeten er de komende jaren stappen worden gezet. Daarvoor was een ambitieus plan opgesteld. Omdat dit plan ook betaalbaar moet zijn, heeft het DB een opbouw in de beschikbare budgetten voor de komende jaren toegepast.

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Oorspronkelijke ruimevrager	1.230	1.085	1.050	1.000	1.000
Aanpassing	-880	-585	-300	0	0
Opgenomen in Kaderbrief	350	500	750	1.000	1.000